

Datu pasīvās ievākšanas metodes. Aktualitāte un attīstība

Lolita Ozoliņa

Rīgas Stradiņa universitāte, doktora studiju programma "Socioloģija", Latvija

Ievads. Tēzēs apskatītā problemātika saistīta ar socioloģisko pētījumu veikšanu, ētiskajiem apsvērumiem, attīstību, kā arī ar komunikācijas nozares saistītām jomām (mārketingu, reklāmu), kurās tiek izmantoti dati un materiāli, kas ievākti ar pasīvajām metodēm, izmantojot mūsdienu informācijas tehnoloģijas, t. i., slēptās novērošanas ierakstu kameras, viedtālrunu lietotāju datu skenēšana, pētāmo subjektu atrašanās vai dzīves vietas lokācijas noteikšana, izmantojot viedtālrunus, interneta lietotāju t. s. *cookies* kolekcionēšana, diskusiju vai fokusgrupu dalībnieku novērošana interneta vidē, sociālo tīklu lietotāju datu ievākšana, noslēpumainā pirkuma metodes un pētāmo objektu novērošanas vidē utt.

Datu pasīvās ievākšanas metodes Latvijā ir salīdzinoši jauna un zinātniskās darbības likumdošanā neapgūta tēma, tai pašā laikā komunikācijas nozares ikdienas darbībā izmantoti instrumenti, lai noskaidrotu mērķa auditorijas paradumus, dzīvesveida īpatnības un intereses, kas bieži vien ir pretrunā ar personu datu aizsardzības likumu. Tēzes meklē atbildi uz retorisku jautājumu – vai ikviens no mums ir pasargāts, vai mūsu dati netiek izmantoti bez informētas piekrišanas, meklējot interesējošu jautājumu interneta vidē vai iepērkoties kādā lielveikalā?

Darba mērķis, materiāls un metodes. Noskaidrot datu pasīvās ievākšanas metodes aktualitāti, ētiskos apsvērumus un leģitīmo situāciju Latvijā. Eiropas sabiedriskās domas un tirgus pētījumu biedrības (ESOMAR), Latvijas Sociologu asociācijas (LSA) profesionālās darbības kodeksa, Datu valsts inspekcijas ziņojumu analīze, padziļinātās intervijas ar socioloģisko pētījumu aģentūru atbildīgajiem pētniekiem.

Rezultāti. Analītisks ziņojums par datu pasīvās ievākšanas metožu izmantošanu socioloģiskos pētījumos un komunikācijas nozarē, pētnieciskās ētikas apsvērumiem, privātpersonu datu izmantošanas aizsardzības aktualitāti un metožu attīstības tendencēm Latvijā.

Secinājumi. Datu pasīvās ievākšanas metodes līdz ar informācijas tehnoloģiju attīstību kļūst arvien aktuālākas socioloģisko pētnieku dienas kārtībā. Video, audio, novērošanas pētāmo objektu materiāliem ir augsts risks kļūt publiski pieejamiem, pateicoties interneta vides specifikai un pētnieku / klientu neētiskai profesionālai darbībai.